

فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۶، شماره پیاپی ۲۲، تابستان ۱۳۹۵

شاپای چاپی: ۶۷۳۵-۲۲۵۱ - شاپای الکترونیکی: ۷۰۵۱-۲۴۲۳

<http://jzpm.miau.ac.ir>

مدیریت محلی و نقش آن در توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی (مورد مطالعه: شهرستان چناران)

سیروس قنبری^۱: استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
کیوان بهرامی: کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

دریافت: ۱۳۹۳/۸/۱۲ صص ۱۴۶-۱۳۵ پذیرش: ۱۳۹۴/۲/۱۲

چکیده

بیش از دو دهه از عرصه ورود عوامل مدیریت روستایی در قالب دهیاری و شورای اسلامی می‌گذرد. این نهادها در عرصه فعالیت خود در سطح روستاها در فرآیند توسعه روستایی نقش آفرینی کرده‌اند. توجه و بررسی میزان دخالت و فعالیت این مدیران در زمینه مسائل توسعه و عمران روستایی از جمله مواردی است که جای بحث و تحقیق دارد. مقاله پیش‌رو به بررسی نقش و عملکرد مدیریت روستایی در توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی پرداخته است. تحقیق حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی و با استفاده از روش پیمایشی است. محدوده مطالعاتی این تحقیق ده روستای دارای طرح هادی و جمعیت بیش از ۵۰ خانوار از شهرستان چناران می‌باشد. جامعه آماری در گروه اول شامل دو نفر از اعضای مدیریت روستایی (یک نفر دهیار و یک نفر شورای اسلامی) و در گروه دوم ۳۵۴ نفر از سرپرستان خانوارهای ساکن در این روستاها می‌باشند. روایی ابزار پرسشنامه توسط اعضای هیأت علمی دانشگاه و صاحب‌نظران توسعه روستایی مورد تأیید واقع شده است. سنجش پایایی نیز، با استفاده از روش آلفای کرونباخ، برای پرسشنامه ساکنان محلی معادل ۰/۸۷ و برای مدیران روستایی معادل ۰/۹۱ محاسبه شد. یافته‌های تحقیق نقش موثر و کارآمد مدیریت محلی در توسعه کالبدی روستایی را تأیید کرده است. بر اساس یافته‌های تحقیق به جز در معیار وضعیت اقتصادی، در معیارهای مورد بررسی بین دیدگاه دو جامعه آماری تفاوتی معنادار وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: مدیریت روستایی، توسعه کالبدی، سکونتگاه‌های روستایی، شهرستان چناران.

^۱. نویسنده مسوول: ghanbari@gep.usb.ac.ir، ۲۲۸۹۵-۰۹۱۳۳

بیان مسأله:

مدیریت مهم‌ترین عامل در حیات، رشد، بالندگی و یا مرگ یک جامعه است و روند حرکت از وضع موجود به سوی وضع مطلوب را کنترل می‌کند (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶: ۴۸). آنچه بیش از همه در مطالعه سیر مدیریت طی سه دوره اخیر جلب توجه می‌کند؛ حذف عنصر مدیریتی بدون جایگزینی مناسب است، از این‌روست که، با فروپاشی مدیریت سنتی، در نگهداری پایدار از زندگی و فعالیت در فضای روستایی، نوعی فقدان مدیریت کارآمد فضایی در سطح محلی پدیدار می‌شود که نخستین پیامد آن، بروز ناپایداری منابع محدود محیطی و افول تدریجی یکپارچگی اجتماع روستایی و انسجام اجتماعی- اقتصادی و در حادترین اشکال خود، رها ماندن بسیاری از واحدهای سکونتگاهی در نواحی روستایی طی دوره‌های بعدی از آنجا که نظام‌های مدیریت، است (سعیدی، ۱۳۸۹: ۱۶۲). بعد از انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷، با انحلال مؤسساتی که بعد از اصلاحات ارضی بوجود آمده بودند؛ مدتی خلاء مدیریتی در روستاها بوجود آمد؛ اما بعد از مدتی با تشکیل جهاد سازندگی، بنیاد مسکن و تشکیلاتی چون هیات‌های هفت نفره و ... زمینه ارتباط دولت با روستاها فراهم شد (رضوانی، ۱۳۹۰: ۲۳۷). مدیریت توسعه روستایی فرایند چندجانبه‌ای است که شامل سه رکن مردم، دولت و نهادهای عمومی هستند. در این فرایند با مشارکت مردم و از طرق تشکیلات و سازمان‌های روستایی برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی تدوین و اجرا گردیده و تحت نظارت و ارزشیابی قرار می‌گیرد (رضوانی، ۱۳۸۳: ۲۱۱). پراکندگی جمعیت در فضای جغرافیایی روستاها و شهرها، از دو بعد قابل بررسی است؛ یکی پراکندگی جمعیت در واحد سطح و دیگری نقش مدیریت در استقرا جمعیت سکونتگاه‌ها، که برای درک سازمان فضایی و الگوی استقرار جمعیت روستایی ضروری است (معزی، ۱۳۷۱: ۲۴). بافت کالبدی روستاها علاوه بر دخالت مستقیم افراد جامعه از عوامل محیطی نیز تأثیر می‌پذیرند. شدت تأثیرگذاری این عوامل گاه به واسطه توانایی‌های انسانی کاهش می‌یابد ولی همواره تأثیرات خود را بر شکل‌بندی کالبد و سازمان فضایی روستا حفظ می‌کند. بنابراین خصوصیات کالبدی روستاها تحت تأثیر دو گروه کلی عوامل مرتبط با محیط یا طبیعت یا انسان شکل می‌گیرد. روستاها تکامل و توسعه خود را طی دو فرآیند مبتنی بر حرکت طبیعی یا ارگانیک و برنامه‌ریزی از پیش طراحی شده دنبال می‌کنند. در شکل نخست روستاها بر اساس تعامل بین عوامل طبیعی و انسانی شکل می‌گیرند و تکامل می‌یابند. در این شکل گرچه برنامه‌های شبیه آنچه در دوره معاصر در ادبیات برنامه‌ریزی روستایی درک می‌شود، وجود ندارد ولی انسان‌ها بر اساس تجربه و خرد جمعی، روستاها را به گونه‌ای که نیازهای آنها را تأمین سازد، شکل می‌دهند. در مقابل حرکت تعاملی روستاها بر اساس برنامه‌ریزی اقتدارگرایانه، دارای تفاوت‌های اساسی با الگوی تکامل طبیعی است (احمدیان و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۶).

مدیریت روستایی در ایران بر عهده شوراهاست و ضروری است تا کلیه امور به وسیله‌ی مردم طراحی، برنامه‌ریزی و اجرا شود. برنامه‌ی سوم توسعه کشور بعد از انقلاب در رابطه با تمرکز زدایی برنامه‌های مناسبی را پیش‌رو گذاشت. از جمله اصلاح ساختار و نظام اداری، کنترل نهادها و سازمان‌های عمومی غیر دولتی (مثل دهیاری‌ها)، منطقی کردن حجم و اندازه دولت و به طور کلی واگذاری سازمان‌های اجتماعی اقتصادی غیر ضروری به نهادهای محلی از راهکارهای عملی و اجرایی برنامه یاد شده بود. دهیاری‌ها به عنوان سازمان‌های عمومی غیر دولتی که اداره امور محلی را با نظارت روستاییان از طریق شورای اسلامی روستا به انجام می‌رسانند. طی چندین دهه گذشته، الگوی مدیریتی حاکم بر کشورهای در حال توسعه به ویژه کشور ما، تمرکزگرا (بالا و پایین) و دولت مشارکت روستاییان را در برنامه‌های اجرایی در پایین‌ترین حد خود قرار داده است که اثر آن را در برنامه‌های توسعه گذشته به چشم می‌خورد. به همین علت است که با وجود سرازیر شدن امکانات به روستاها در اوایل انقلاب، باز شاهد کاهش مشکلات روستاها و به تبع آن شهرها نشده‌ایم و این طرح‌ها به دلیل عدم توجه به خواسته‌های واقعی مردم و عدم مشارکت آنها در فرایند برنامه‌ریزی در بیشتر موارد با استقبال ساکنان مناطق روستایی مواجه نشده است. ولی امروزه با پی‌بردن به اثر منفی برنامه‌ریزی متمرکز، نگرش برنامه‌ریزان نسبت به مدیریت و توسعه روستایی تغییر یافته که منجر به بروز تحول عظیمی در روند مدیریت روستایی شده است. پیامد این تغییر گرایش به استفاده از نیروهای مردمی در فرآیند تصمیم‌سازی و برنامه‌ریزی روستایی است که می‌توان برای مثال به انتخاب شوراهای اسلامی محلی، انتخاب دهیار از ساکنان روستا و ... اشاره کرد (طالب، ۱۳۷۵: ۵).

در حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی شهری ماده ۱۳۶ و در حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی روستایی بند ۲ ماده ۱۳۷ قانون برنامه سوم به امر مدیریت محلی توجه شده و در سایر قوانین نیز پشتوانه‌های مالی تفویض و واگذاری اموری که جنبه محلی دارد دستگاه‌های دولتی به سازمان‌ها و نهادهای محلی (شهرداری‌ها و دهیاری‌ها) پیش‌بینی شده است (سازمان شهرداری‌ها دهیاری‌های وزارت کشور، ۱۳۸۴: ۲۳). در تعاریفی که از امور عمومی فضاهای کالبدی روستاها صورت می‌گیرد، فعالیت‌هایی چون بهبود نظافت محیط، حفظ و نگهداری و بهره‌برداری از زیرساخت‌ها (آب، برق، گاز، تلفن)، فضاهای سبز محلی، آتش نشانی، امور بهداشتی و آموزشی و فرهنگی و... که طی یک ماده و ۴۸ بند در قانون برای دهیاران و یا مدیران محلی آمده است (منبع قبلی، ص ۴۳).

امروزه شاهد حضور تشکیلات دولتی برای ساماندهی امور روستاییان به جای مدیریت سنتی مالک و کدخدا در روستاها هستیم. این تحولات را می‌توان در پنج مرحله: تا پیش از مشروطیت، از مشروطیت تا جنگ جهانی دوم، از جنگ جهانی دوم تا اصلاحات ارضی، از اصلاحات ارضی تا انقلاب اسلامی و از انقلاب تاکنون بررسی کرد. عناصر و ویژگی‌های غالب مدیریت‌های پیچیده و چندبعدی گذشته را می‌توان به مواردی چون داخلی بودن عوامل مدیریت، تأمین هزینه‌ها توسط ساکنان، روابط استثماری بین مالک و زارع و عقب ماندگی علمی - فنی جامعه روستایی اشاره کرد (طالب، ۱۳۷۶: ۵). اقدام بعدی دولت‌ها در جهت دخالت در امور روستاها، اجرای قانون اصلاحات ارضی بود که موجب از هم پاشیدگی نظام مدیریت روستایی مبتنی بر مالکان شد. در ادامه بعد از انقلاب اسلامی، خلاء مدیریت موقتی در روستاها پیش آمد تا اینکه با تشکیل نهادهای جهاد سازندگی و بنیاد مسکن، زمینه ارتباط با روستاها پدید آمد تا اینکه در سال ۱۳۶۱، مدیریت روستایی به شوراهای اسلامی روستایی واگذار شد (افراخته، ۱۳۸۸: ۱۰۵). در مدیریت توسعه پایدار از جمله مدیریت توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی، اهداف زیر دنبال می‌شود:

۱- پیشرفت اقتصادی ۲- رفاه اجتماعی ۳- بهبود کیفیت محیطی ۴- حکمروایی خوب.

لازم به ذکر است که ۴ مؤلفه فوق عناصر اصلی توسعه پایدار نیز می‌باشند (رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۸۹: ۱۹۱). این مطالب مؤید حاکمیت سبک‌های مختلف مدیریت روستایی بر نظام روستایی کشور است که تأثیرات مختلفی را بر جنبه‌های متنوع روستاییان کشور داشته است. تحلیل اثرات سبک مدیریت روستایی بر میزان مهاجرت روستاییان و پایداری سکونتگاه‌های روستایی از موضوعاتی است که به بررسی یکی از اثرات مدیریت روستایی بر زندگی روستاییان می‌پردازد. بنابراین ضرورت توجه به سبک مدیریت تا جایی است که صاحب نظران بر این باورند، اگر قرار است در یک سازمان تغییرات مؤثر و پایدار به وجود آید فرهنگ مدیریت آن سازمان باید دستخوش تغییر شود. به عبارت دیگر موفقیت و شکست سازمان‌ها را باید در فرهنگ آن جستجو نمود. لذا مدیران با دست یازیدن به سبک مدیریت متناسب و بهره گرفتن از آن می‌توانند خود را از بند راه حل‌های گذشته رها ساخته و راه حل‌های جدیدی برای سازمان و پیشرفت آن فراهم آورند (Lau and Ngo, 2004: 685). این مقاله به نقش مدیریت محلی در توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان چناران (استان خراسان رضوی) پرداخته است. روستاهای منطقه مورد مطالعه همواره به لحاظ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارای کمبودهای زیادی می‌باشند که گوشه‌ای از این عقب ماندگی‌ها بر می‌گردد به عملکرد مدیران محلی در قبل و بعد از انقلاب اسلامی در کشور که با ایجاد شوراهای اسلامی در روستاها از سال ۱۳۷۷ بعضی از مشکلات کمرنگ گردید، ولی مشکلات دیگری نیز به جوامع روستایی منطقه افزون شد. لذا توجه به امر توسعه و برنامه‌ریزی روستایی در این منطقه از ضروریات سکونتگاه‌های روستایی این شهرستان می‌باشد. هدف از انجام پژوهش، بررسی و شناخت نقش مدیریت محلی (دهیار و شورای اسلامی) در توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی این شهرستان می‌باشد. در این ارتباط برای پژوهش این فرضیه قابل طرح می‌باشد:

• بنظر می‌رسد که مدیریت محلی در روستاهای شهرستان چناران، توسعه کالبدی را به همراه داشته است.

پیشینه نظری تحقیق:

بعد از انقلاب اسلامی، وظیفه مدیریت روستایی بر عهده شورای اسلامی روستا قرار گرفت؛ اما به مدت بیست سال بدون بازوی اجرایی به فعالیت خود ادامه داد تا اینکه با برگزاری انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا در اسفندماه ۱۳۷۷ و با

تصویب قانون تأسیس دهیاری‌ها در همان سال، دهیاری به منزلهٔ بازوی اجرایی شورای اسلامی روستا، در کنار این نهاد محلی، در رأس پیکان مدیریت روستایی قرار گرفت و طی دهه‌های اخیر تغییرات و تحولات متعددی در عرصهٔ نهاد تصمیم‌گیری و اجرایی (شورای اسلامی روستا و دهیاری) به وجود آمد. بررسی نقش و کارکرد مدیریت محلی در همهٔ این دوره‌ها مبین این واقعیت است که رسیدگی به امور کالبدی روستا، از سال‌های بسیار دور تاکنون، جزء وظایف اصلی مدیران روستا بوده است (بدری و نعمتی، ۱۳۸۶: ۱۰۱). برنامه‌ریزی توسعهٔ کالبدی، علاوه بر اینکه کوششی برای جهت‌بخشیدن به تکامل محیط زندگی بشر است، بازتاب تکامل زندگی اجتماعی نیز محسوب می‌شود. توسعهٔ کالبدی در روستاها عمدتاً با ساختار کالبدی مناطق روستایی مرتبط است و آنگاه با مضامین و مؤلفه‌هایی چون کاربری اراضی، ارتباطات و حمل و نقل، تأسیسات و تجهیزات زیربنایی، مسکن، کار، تفریح، گردشگری، و رفاه عمومی که روستاییان به تنهایی قادر به تأمین آن نیستند، در ارتباط قرار می‌گیرد. در توسعهٔ کالبدی تلاش می‌شود از طریق برنامهٔ کالبدی فرایندهای اجتماعی هدایت شود. بنابراین هدایت پوشش‌های اجتماعی با بهره‌برداری مفیدتر از فضا و محیط طبیعی برای زندگی انسان میسر است، از این‌رو توسعهٔ کالبدی هم به عنصر فضا و هم به جامعه مربوط می‌شود. پس برنامه‌ریزی توسعهٔ کالبدی در سکونتگاه‌های روستایی جست‌وجویی است برای مطلوب‌ترین حالت سازگاری بین فضا و جامعه به نفع جامعه (پورطاهری و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۳).

آخرین قانون در زمینه مدیریت روستایی در ایران تحت عنوان (تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشوری و انتخاب شهرداران) در سال ۱۳۷۵ به تصویب رسید. بر اساس این قانون، مدیریت روستاها همچنان بر عهده شورای اسلامی روستا است. این شورا در روستاهای تا ۱۵۰۰ نفر جمعیت ۳ نفر و در روستاهای با بیش از ۱۵۰۰ نفر جمعیت ۵ نفر عضو دارد (کلانتری، ۱۳۸۴: ۴۳).

از جمله مطالعات انجام شده در این چارچوب می‌توان به کارهای گزارش شهروندی در هندوستان، بازرسی اجتماعی محلی در بوسنی و هرزه گوین، بازرسی اجتماعی حکمروایی و ارائه خدمات عمومی در پاکستان (برنامه توسعه سازمان ملل، ۲۰۰۸: ۴۷). خود ارزیابی محلی در بنگلادش (CARE، ۲۰۰۶) و ارزیابی عملکرد شوراهای روستایی بخش مرکزی قم (طاهری، ۱۳۸۲: ۲۲). اشاره نمود. در این ارتباط مطالعات دیگری نیز صورت گرفته است که عبارتند از: تحلیل مشارکت تشکل‌های مردمی در شهرستان میاندوآب و شاهین‌دژ توسط عیوض عبداللهی و دیگران در سال ۱۳۸۷، بررسی دهیاری‌های استان آذربایجان غربی توسط مسعود مهدوی و علی اکبر نجفی در سال ۱۳۸۲، مقایسه تطبیقی دهیاری‌های فعال استان گلستان توسط مرتضی نعمتی و سید علی بدری در سال ۱۳۸۶ و همچنین فرهنگ و همکاران در سال ۱۳۸۷، در تحقیقی به فقدان یا نقص مطالعات محیطی در تهیه طرح‌های کالبدی روستایی و همچنین پیش‌بینی نکردن اثرات اجرای پروژه‌ها بر محیط طبیعی و محیط زیست روستاها به هنگام تهیه و سپس اجرای طرح‌ها اشاره کرده‌اند.

لیکین (۱۹۹۲) با بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد شغلی کارکنان محلی نتیجه گرفت که: عواملی نظیر زمان ناکافی، عدم همکاری دیگران، کمبود امکانات، تجهیزات و ابزار مناسب باعث کاهش عملکرد شغلی افراد می‌شود. همچنین مک کافری (۲۰۰۵) و دنیس (۲۰۰۵) نیز عوامل چهارگانه‌ی محیط و امکانات فیزیکی، مهارت‌ها و آموزش‌های مورد نیاز، ارزیابی عملکرد و انتظارات شغلی را در بهبود عملکرد مدیریت روستایی مؤثر دانسته‌اند. همچنین رامانایدو (۲۰۱۱)، در پژوهشی دریافت که سبک مدیریت کارآمد روستایی، به طور مثبت با مدیر کارآفرین و عملکرد کارکنان ارتباط دارد و همچنین مدیر تحول آفرین روستایی در ارتباط بین سبک مدیریتی و عملکرد کارکنان نقش میانجیگری دارد.

روش تحقیق:

تحقیق حاضر از نوع کاربردی و به لحاظ روش تحقیق، پیمایشی و مبتنی بر روش اسنادی و میدانی (پرسشنامه) است. با توجه به هدف مورد نظر، ده روستای واقع در شهرستان چناران، که جزء روستاهای دارای ۵۰ خانوار و بیشتر هستند، انتخاب شدند. سطح تحلیل در این تحقیق، روستا، مدیران محلی و خانوارهای ساکن در این ده روستاست. از هر روستا یک نفر دهیار و یک نفر از اعضای شورای روستا برای مصاحبه و تکمیل پرسشنامه انتخاب شدند. جامعه آماری پژوهش مدیران (دهیار و اعضای شورای اسلامی) هر یک از روستاهای مورد نظر و همچنین ۳۳۰ سرپرست خانوار (از بین ۲۳۷۵ خانوار ساکن با استفاده از

فرمول کوکران) را شامل می‌شود. در هر روستا دو پرسشنامه در سطح مدیریت محلی و به نسبت تعداد خانوارهای هر روستا، تعدادی لازم پرسشنامه در بین سرپرستان خانوار تکمیل شده است. برای تبیین نقش مدیران محلی، با مطالعه و تحلیل محتوای اسناد مرتبط با توسعه و برنامه‌ریزی روستایی و مدارک مربوط، تعداد ۲۷ شاخص در قالب ۷ معیار عمده انتخاب شد و ۲۰ نفر از متخصصان حوزه‌های مطالعاتی مرتبط با جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی آن را ارزیابی و تأیید کردند. (جدول شماره ۱). این معیارها عبارتند از کیفیت معابر و مسیرهای ارتباطی، کیفیت مسکن، بهبود وضعیت زیست‌محیطی روستا، وضعیت اقتصادی، توسعه فیزیکی روستا، کیفیت خدمات زیربنایی و عمومی و زیبایی شناختی روستایی. سنجش پایایی پرسشنامه، با استفاده از روش آلفای کرونباخ، برای پرسشنامه خانوار معادل ۰/۸۷ و برای مدیران محلی ۰/۹۱ به دست آمد. همچنین، به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار *SPSS* استفاده شده است.

جدول ۱- شاخص‌ها و گویه‌های تحقیق

شاخص	معیار
کیفیت احداث و ایجاد معابر جدید در روستا	کیفیت معابر و مسیرهای ارتباطی
بهسازی و نوسازی معابر اصلی و فرعی	
توسعه و اصلاح معابر در سطح روستا	
تملك و واگذاری زمین برای کاربری های مسکونی در روستا	کیفیت مسکن
ایمن سازی واحدهای مسکونی	
وضعیت بهداشت مساکن	
نظارت بر ساخت وساز در روستا	
ارائه تسهیلات جهت ساخت وساز	بهبود وضعیت زیست محیطی روستا
جمع آوری و دفع زباله های خانگی و پسماندها	
جمع آوری و دفع فاضلاب روستا	
نظافت معابر عمومی	
توسعه و بهبود فضای سبز روستا	وضعیت اقتصادی
وصول عوارض از ساکنان	
جلب مشارکتهای مادی مردم جهت توسعه روستا	
هزینه عواید کسب شده از مردم در زمینه نیازهای اساسی	
جلب حمایت های مالی دولتی برای توسعه فیزیکی روستا	توسعه فیزیکی روستا
تأمین اراضی مورد نیاز توسعه روستا بر اساس طرح هادی مصوب	
کنترل و نظارت بر توسعه کالبدی روستا	
تملك اراضی و اختصاص آن به کاربری های پیشنهادی طرح هادی	کیفیت خدمات زیربنایی و عمومی
بهبود دسترسی به خدمات زیربنایی	
بهبود خدمات آموزشی و فرهنگی روستا	
بهبود خدمات بهداشتی و درمانی	
بهبود خدمات تولیدی در روستا	
بهبود خدمات ارتباطی و رفت و آمد	زیبایی شناختی روستایی
بهبود روشنایی معابر روستا	
حفظ چشم اندازها و مناظر زیبای روستا	
حفاظت از آثار و ابنیه تاریخی	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

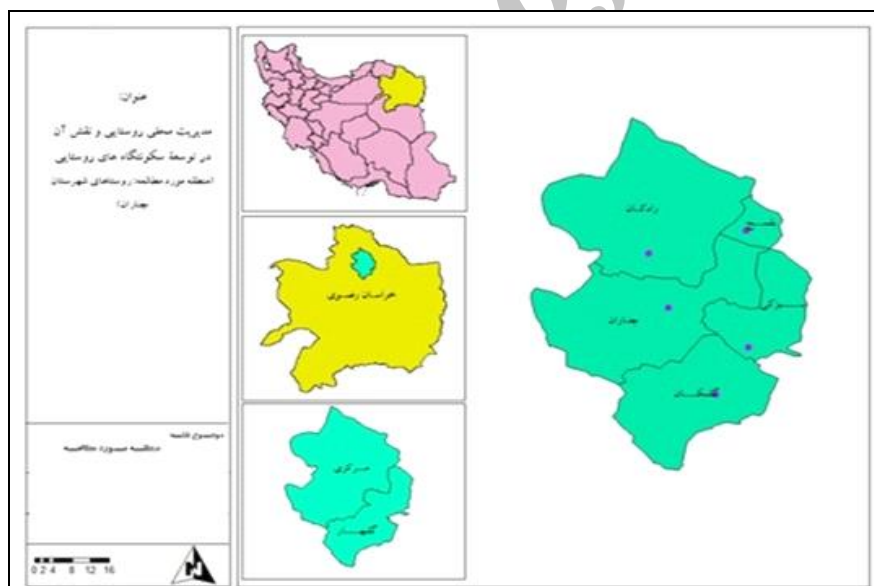
منطقه مورد مطالعه:

شهرستان چناران یکی از شهرستان‌های استان خراسان رضوی است. دارای دو بخش و پنج دهستان است. (شکل شماره ۱). در تحقیق حاضر پنج روستا انتخاب شدند که برای پرسشنامه خانوار با استفاده از فرمول کوکران از بین ده روستای نمونه، که ۲۳۷۵ نفر جمعیت داشتند، ۳۳۰ خانوار به عنوان نمونه انتخاب شدند و پرسشنامه‌ها به نسبت تعداد خانوار هر روستا تکمیل شدند. (جدول شماره ۲).

جدول ۲- روستاهای مورد مطالعه و حجم نمونه

بخش	دهستان	آبادی	خانوار	نمونه
مرکزی	چناران	سیدآباد	۱۸۳۹	۱۳۹
		خیرآباد	۱۵۴	۱۲
		خرم‌آباد	۲۱۱	۱۶
		گهوه	۱۴۷	۱۱
گلپه‌زار	رادکان	۱۰۰۴	۷۶	
	بیزکی	سلوگرد	۳۶۸	۲۸
محسن‌آباد		۱۱۰	۱۰	
نوبهار		۳۷۲	۲۸	
گلمکان	گلمکان	کاهو	۱۸۷	۱۴
		فریزی	۲۷۲	۲۰
جمع	-	--	۴۶۶۴	۳۵۴

مأخذ: آمار سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۰

شکل ۱- نقشه منطقه مورد مطالعه- مأخذ: واحد تقسیمات سیاسی استانداری خراسان رضوی

یافته‌های تحقیق:

یافته‌های توصیفی: جامعه آماری این تحقیق مشتمل بر دهیاران و اعضای شورای اسلامی روستا و همچنین ساکنان روستاها می‌باشند. در بین ۲۰ نفر مدیران روستایی میانگین سنی ۳۵/۶ سال است و حدود ۳۵ درصد آنها دارای تحصیلات فوق دیپلم و بالاتر هستند. مدیران روستا که از نظر سنی جوان‌تر هستند دارای تحصیلات به نسبت بیشتری هم هستند. ساکنان محلی نیز که شامل ۳۳۰ نفر سرپرست روستا می‌باشند عمدتاً از سطح سواد پایین برخوردارند. (جدول شماره ۳ و ۴).

جدول ۳- ویژگی‌های سنی گروه‌های مورد مطالعه

گروه‌های سنی	گروه	تعداد	درصد کل
۲۰-۲۴	مدیران	۴	۵,۱
	ساکنان	۱۴	
۲۵-۲۹	مدیران	۴	۱۰,۶
	ساکنان	۳۳	
۳۰-۳۴	مدیران	۳	۱۹,۴
	ساکنان	۶۵	
۳۵-۳۹	مدیران	۴	۲۲,۶
	ساکنان	۷۵	
۴۰-۴۴	مدیران	۱	۱۳,۷
	ساکنان	۴۷	
۴۵-۵۰	مدیران	۲	۱۶
	ساکنان	۵۴	
بالتر از ۵۰	مدیران	۲	۱۲,۶
	ساکنان	۴۲	
مجموع	---	۳۵۰	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

جدول ۴- تحصیلات گروه‌های مورد مطالعه (درصد)

کل	سطح تحصیلات					
	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و بالاتر
مدیران	۱۶	۱۴,۲	۳۵,۱	۱۱,۶	۲۱	۲
ساکنان	۴۲,۲	۲۳,۳	۲۴	۵,۳	۴	۱,۲

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

اعضای مدیریت روستایی روستاهای مطالعه شده در زمینه توسعه روستاهای محل فعالیت خود با مسئولان اجرایی و دولتی ارتباط بسیار خوب و سازنده‌ای دارند. این اعضا با بنیاد مسکن در زمینه تهیه و اجرای طرح همکاری داشته و تعامل سازنده‌ای با این ارگان دولتی دارند. تعامل با ساکنان روستاها نیز به میزان نسبتاً بالایی گزارش شده است و این امر با مشارکت بیشتر مردم و همچنین دخالت دادن آنها در امور مربوط توسعه روستای محل سکونت خود، بهبود می‌یابد. (جدول شماره ۵).

جدول ۵- عملکرد مدیران محلی در روستاهای مورد مطالعه

متغیر	خیلی کم	کم	تاحدودی	زیاد	خیلی زیاد
شرکت در کلاس‌های آموزشی	۱	۲	۴۱	۴۰	۱۶
تعامل بین شورای اسلامی و دهیار روستا	۵,۴	۶	۳۲	۴۳,۶	۱۳
همکاری با بنیاد مسکن در تهیه و اجرای طرح هادی روستا	۹,۱	۱۲,۳	۳۸,۲	۴۱	۱,۴
ارتباط با بخشدار و فرماندار در زمینه توسعه و عمران روستا	۴,۲	۳,۴	۱۴	۴۵	۳۳,۴
تعامل با مسئولان سایر دستگاه‌های دولتی در زمینه توسعه و عمران روستا	۶۲,۳	۲۵,۲	۷	۳	۲,۵
بهره‌مندی از کمک‌های مالی نهادهای دولتی مرتبط با عمران روستا	۷۱,۲	۱۸	۶	۲,۸	۲
ارتباط و تعامل با مردم محلی در زمینه مسائل توسعه و عمران روستا	۱	۴	۱۵	۴۰,۸	۳۹,۲
ارتباط و تعامل با مردم محلی در زمینه مدیریت روستایی	۵,۳	۴,۶	۱۶	۴۶	۲۸,۱

مأخذ: شاخص‌ها، اقتباس از بدری و همکاران (۱۳۹۲، ۲۶۳) و عملکردها، نتایج حاصل از پرسشنامه (۱۳۹۳)

آزمون فرضیه تحقیق:

فرضیه: بنظر می‌رسد مدیریت محلی در روستاهای شهرستان چناران، توسعه کالبدی را به همراه داشته است. با بررسی منابع اسنادی مرتبط با برنامه‌ریزی روستایی، معیارها و شاخص‌هایی برای بررسی نقش مدیریت محلی در توسعه روستایی انتخاب شده‌اند. به منظور توضیح بیشتر با استفاده از روش‌های آماری مورد آزمون قرار گرفته‌اند. (جدول شماره ۶). میانگین رتبه‌ای و انحراف معیار هر یک از شاخص‌ها را به تفکیک دیدگاه ساکنان و مدیران محلی نشان می‌دهد.

جدول ۶- میانگین و انحراف معیار پاسخ دهندگان جهت بررسی شاخص‌های تحقیق

معیار	شاخص	مدیران و ساکنان روستا	
		میانگین رتبه‌ای	انحراف معیار
کیفیت معابر و مسیرهای ارتباطی	کیفیت احداث و ایجاد معابر جدید در روستا	۲,۴	۱,۲
	بهسازی و نوسازی معابر اصلی و فرعی	۳,۱	۱
	توسعه و اصلاح معابر در سطح روستا	۲,۹	۱,۳
کیفیت مسکن	تملک و واگذاری زمین برای کاربری‌های مسکونی در روستا	۳	۱,۵
	ایمن سازی واحدهای مسکونی	۲,۳	۱,۴
	وضعیت بهداشت مسکن	۳,۲	۱,۲
	نظارت بر ساخت و ساز در روستا	۲,۹	۱,۳
بهبود وضعیت زیست محیطی روستا	ارائه تسهیلات جهت ساخت و ساز	۳,۳	۱
	جمع آوری و دفع زباله های خانگی و پسماندها	۳,۴	۱,۴
	جمع آوری و دفع فاضلاب روستا	۳,۱	۱,۵
	نظافت معابر عمومی	۳,۸	۱,۳
وضعیت اقتصادی	توسعه و بهبود فضای سبز روستا	۳,۴	۱,۴
	وصول عوارض از ساکنان	۳,۵	۱,۲
	جلب مشارکتهای مادی مردم جهت توسعه روستا	۲,۹	۱,۲
	هزینه عواید کسب شده از مردم در زمینه نیازهای اساسی	۲,۸	۱,۳
توسعه فیزیکی روستا	جلب حمایت های مالی دولتی برای توسعه فیزیکی روستا	۳,۲	۱,۱
	تأمین اراضی مورد نیاز توسعه روستا بر اساس طرح هادی مصوب	۳,۱	۱,۴
	کنترل و نظارت بر توسعه کالبدی روستا	۳,۳	۱,۳
	تملک اراضی و اختصاص آن به کاربری های پیشنهادی طرح هادی	۳,۴	۱,۲
کیفیت خدمات زیربنایی و عمومی	بهبود دسترسی به خدمات زیربنایی	۳,۶	۱,۳
	بهبود خدمات آموزشی و فرهنگی روستا	۲,۹	۱,۴
	بهبود خدمات بهداشتی و درمانی	۳	۱,۱
	بهبود خدمات تولیدی در روستا	۲,۸	۰,۹
زیبایی شناختی روستایی	بهبود روشنایی معابر روستا	۲,۷	۰,۹
	بهبود روشنایی معابر روستا	۳,۶	۰,۸
	حفظ چشم اندازها و مناظر زیبای روستا	۳,۲	۱
	حفاظت از آثار و ابنیه تاریخی	۳,۱	۱

ماخذ: یافته های میدانی تحقیق، ۱۳۹۴.

کیفیت معابر و مسیرهای ارتباطی: به منظور تبیین نقش مدیریت محلی در کیفیت معابر و مسیرهای ارتباطی، ۳ شاخص انتخاب شدند. محاسبات انجام شده نشان داد که میانگین رتبه‌ای این معیار برابر با ۲/۸ است. در بین شاخص‌های این معیار،

بهسازی و نوسازی معابر اصلی و فرعی با ۳/۱ و کیفیت احداث و ایجاد معابر جدید در روستا با ۲/۴ به ترتیب بیشترین و کمترین میانگین رتبه‌ای را دارند.

کیفیت مسکن: به منظور تبیین نقش مدیریت محلی در توسعه مسکن، چهار شاخص انتخاب شدند. محاسبات انجام شده نشان می‌دهد که میانگین رتبه‌ای مسکن از دیدگاه جامعه مورد مطالعه برابر با ۳/۶ است. در بین شاخص‌های این معیار، ارائه تسهیلات جهت ساخت و ساز با ۳/۳ و ایمن‌سازی واحدهای مسکونی با ۲/۳ به ترتیب بیشترین و کمترین میانگین رتبه‌ای را دارند.

بهبود وضعیت زیست‌محیطی روستا: بر اساس یافته‌های تحقیق میانگین رتبه‌ای برای این معیار برابر با ۳/۴ است. در بین شاخص‌های این معیار، نظافت معابر عمومی با میانگین ۳/۸ جمع آوری و دفع فاضلاب روستا با میانگین ۳/۱ به ترتیب بیشترین و کمترین میانگین رتبه‌ای را دارند.

وضعیت اقتصادی: این معیار شامل ۴ شاخص است و میانگین رتبه‌ای آن برابر با ۳/۱ است. وصول عوارض از ساکنان با ۳/۵ بیشترین میانگین رتبه‌ای و هزینه عواید کسب شده از مردم در زمینه نیازهای اساسی با ۲/۸ کمترین میانگین رتبه‌ای را دارند. **توسعه فیزیکی روستا:** این معیار از ۳ شاخص تشکیل شده است و میانگین آن برابر با ۳/۲ می‌باشد. تملک اراضی و اختصاص آن به کاربری‌های پیشنهادی طرح هادی ۳/۴ و تأمین اراضی مورد نیاز توسعه روستا بر اساس طرح هادی مصوب با میانگین ۳/۱ بیشترین و کمترین میزان را دارا می‌باشند.

کیفیت خدمات زیربنایی و عمومی: برای بررسی این معیار از ۵ شاخص استفاده شده است. میانگین رتبه‌ای برای این معیار ۳ است. در بین شاخص‌های این معیار، بهبود دسترسی به خدمات زیربنایی با ۳/۶ و بهبود خدمات ارتباطی و رفت و آمد با ۲/۷ بیشترین و کمترین میزان را دارند.

زیبایی شناختی روستایی: بر اساس یافته‌های تحقیق میانگین رتبه‌ای برای این معیار برابر با ۳/۳ است. در بین شاخص‌های این معیار، بهبود روشنایی معابر روستا با میانگین ۳/۶ حفاظت از آثار و ابنیه تاریخی با میانگین ۳/۱ به ترتیب بیشترین و کمترین میانگین رتبه‌ای را دارند.

در مجموع می‌توان گفت که بر اساس یافته‌های تحقیق و بررسی میدانی، طبق نظر بیشتر پاسخ‌دهندگان محلی بر اساس معیارها و شاخص‌های تحقیق میزان نقش مدیریت محلی را در توسعه روستایی در سطح بالایی است. بر این اساس ۵۲/۶ درصد پاسخ‌دهندگان نقش مدیریت محلی را در سطح زیاد و خیلی زیاد و ۱۸ درصد در سطح متوسط و ۲۹/۴ درصد در سطح کم و خیلی کم دانسته‌اند. در نهایت با توجه نتایج و یافته‌های حاصل از جداول تحقیق، فرضیه ما در این تحقیق که عبارت است از: بنظر می‌رسد مدیریت محلی در روستاهای شهرستان چناران، توسعه کالبدی را به همراه داشته است؛ تأیید می‌شود.

یافته‌های تحلیلی:

به منظور تبیین نقش مدیریت محلی در توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان چناران، بر اساس معیارها و شاخص‌های تحقیق با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای داده‌های بدست آمده تحلیل شدند. در جریان تجزیه و تحلیل مشخص شد که مدیریت محلی در توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی نقش مؤثری دارد. جدول شماره ۷ نتایج آزمون را به تفکیک هر یک از معیارها نشان می‌دهد.

جدول ۷- محاسبه آماری تحلیل داده‌ها در هر یک از معیارهای مطالعاتی با استفاده از آزمون T تک نمونه ای

معیار	میانگین	مقدار t	سطح معناداری
کیفیت معابر و مسیرهای ارتباطی	۲,۸	۴۶,۳	۰,۰۰۰
کیفیت مسکن	۳,۶	۵۵,۲	۰,۰۰۰
بهبود وضعیت زیست‌محیطی روستا	۳,۴	۵۳	۰,۰۰۰
وضعیت اقتصادی	۳,۱	۵۱,۲	۰,۰۰۰
توسعه فیزیکی روستا	۳,۲	۵۲,۲	۰,۰۰۰
کیفیت خدمات زیربنایی و عمومی	۳	۵۰,۴	۰,۰۰۰
زیبایی شناختی روستایی	۳,۳	۵۲,۲	۰,۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

همچنین برای تبیین نقش مدیریت روستایی در توسعه کالبدی روستایی با استفاده از آزمون T مستقل به بررسی معناداری معیارها پرداخته شده است. همانطور که در جدول شماره ۸ ملاحظه می‌شود به جز در معیار وضعیت اقتصادی در سایر موارد تفاوت معناداری دیده می‌شود.

جدول ۸- محاسبه آماری تحلیل داده‌ها در هر یک از معیارهای مطالعاتی با استفاده از آزمون T مستقل

معیار	گروه	میانگین	انحراف معیار	آماره t مستقل	سطح معناداری	نتیجه آزمون
کیفیت معابر و مسیرهای ارتباطی	مدیران	۳,۱	۰,۸	-۱,۸	۰,۰۰۱	رد فرضیه
	ساکنین	۳,۲	۰,۸۱			صفر
کیفیت مسکن	مدیران	۳,۲	۰,۹۲	-۲,۳	۰,۰۰۰	رد فرضیه
	ساکنین	۳,۳	۰,۸۷			صفر
بهبود وضعیت زیست‌محیطی روستا	مدیران	۲,۹	۰,۹۱	-۵,۳	۰,۰۰۲	رد فرضیه
	ساکنین	۲,۸	۰,۹			صفر
وضعیت اقتصادی	مدیران	۳,۴	۰,۸۶	-۱,۷	۰,۰۷۰	تأیید
	ساکنین	۳,۵	۰,۸۷			فرضیه صفر
توسعه فیزیکی روستا	مدیران	۳,۲	۰,۸۹	-۴,۳	۰,۰۰۰	رد فرضیه
	ساکنین	۳,۱	۰,۸۹			صفر
کیفیت خدمات زیربنایی و عمومی	مدیران	۳	۰,۸۶	-۲,۴	۰,۰۰۰	رد فرضیه
	ساکنین	۳,۱	۰,۸۵			صفر
زیبایی شناختی روستایی	مدیران	۲,۸	۰,۹۱	-۱,۹	۰,۰۰۱	رد فرضیه
	ساکنین	۲,۷	۰,۹۱			صفر

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

نتیجه‌گیری:

مدیریت محلی در قالب شوراهای اسلامی روستایی و دهیاری‌ها، که با داشتن وجهه قانونی در عرصه روستا فعالیت می‌کنند، نقش و جایگاه مؤثری برای ورود به عرصه تهیه و اجرای طرح‌های توسعه کالبدی دارند. با توجه به وظایفی که مدیران روستایی دارند، ایفای نقش مؤثر در این زمینه از آنها انتظار می‌رود. توجه به توسعه کالبدی روستاها از جمله موارد بسیار مهم در امر برنامه‌ریزی توسعه روستایی می‌باشند. در سطح روستاهای مورد مطالعه در شهرستان چناران، ارتباط مدیران روستا با مردم محلی در همه روستاها در سطح قابل قبولی گزارش شده است. روستاهای مطالعه شده از جمله روستاهای پرجمعیت این شهرستان بوده و به همین دلیل مدت زیادی از تشکیل دهیاری و حضور مدیران بومی در این روستاها می‌گذرد که این خود به معنی وجود تجارب گذشته موفق در بین ساکنان و مدیران بومی می‌باشد.

با توجه به نتایج و یافته‌های تحقیق ملاحظه می‌شود که مدیریت روستایی از نگاه خود مدیران و ساکنان روستا نقشی قابل توجه در پیشرفت و توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی داشته است. در بین معیارهای تحقیق به جز یک مورد (کیفیت وضعیت اقتصادی) در بقیه موارد تفاوت معناداری وجود داشته است. همچنین نقش مدیران در توسعه روستا می‌تواند با تسهیل‌گری ارتباط با ارگان‌های دولتی در زمینه تهیه و اجرای طرح‌های توسعه (بخصوص بنیاد مسکن و جهاد کشاورزی) و همچنین ارتباط و تعامل بیشتر با مردم محلی در زمینه پیشبرد اهداف توسعه روستایی، پر رنگ‌تر و مؤثرتر باشد. در سطح روستاهای مورد مطالعه نیز طی مصاحبه با مدیران و ساکنان روستا بر نقش مؤثر مشارکت در فرایند اجرای طرح‌ها و برنامه‌های روستایی تأکید شده است. در منطقه مورد مطالعه این مشارکت و تعامل مردم و مدیران روستا به نحو مناسبی صورت گرفته است و نتایج تحقیق گویای موفقیت اجرای برنامه‌ها در این منطقه می‌باشد. بنابراین برای بهبود وضعیت سکونتگاه‌های روستایی منطقه و توسعه کالبدی آنها پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

- ۱- بهره‌گیری از متخصصین محلی و برنامه ریزان روستایی بومی در فرایند برنامه ریزی کالبدی روستاهای مورد مطالعه.
- ۲- بهره‌گیری از مدیریت و برنامه ریزی پایین به بالا در کنار برنامه ریزی متمرکز در سطح استان.
- ۳- استفاده از دیدگاه فضایی در برنامه ریزی توسعه کالبدی روستایی، همگام با نگاه سیستمی در بین مسئولین استان.
- ۴- توجه هر چه بیشتر به مباحث اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی و کالبدی سکونتگاه‌های روستایی استان.
- ۵- توجه بسیار به بحث مشارکت روستایی در فرایند توسعه کالبدی روستایی در سطح استان و شهرستان.
- ۶- برقراری سیستم پایش، پالایش و نظارت بر برنامه‌های توسعه کالبدی روستایی در دهستان‌های شهرستان و استان خراسان رضوی.

References:

1. Abdullahi, Eyvaz; Chizari, Mohammad; Pezeshkiras, Gholamreza; Alizadeh, Neda (2009): *analysis of NGOs' participation in promotional programs on sustainable rural development; case study: Miandoab and Shahindeg rural councils, village development magazine.*
2. Afrakhteh, H. (2009): *Rural management with an emphasis on Iran, Ganj-e-hoonar Press, Tehran.*
3. Ahmadian, Reza; Mohammadi, Hamid; Mousavi, Sirous (2008): *Formal characteristic of rural areas, Abadi magazine, No.59.*
4. Badri, Seyed Ali; Akbarian, Seyed Reza; Ghasabi, Mohammad Javad, (2013): *The role of local management in the physical development of rural settlements (Case study: Aran and Bidgol County), Rural Studies, Vol. 4, No. 2, 249-276.*
5. Badri, Seyed Ali; Nemati, Morteza, (2007): *Assessing the role of the new rural management system; Comparative comparison in large and small active Dehyaries; Case Study: Golestan Province, Geographical Research Quarterly, No. 59, 159-168.*
6. CARE, (2006): *Local Governance Self – Assessment ,Guidelines for Facilitators.*
7. Darban-e- Astaneh, A.R (2004): *Rural management in the Fourth Development Plan, Dehyariha Magazine, Issue 15, page 11.*
8. *Dehyariha Organization of the Ministry of Interior (2004): Statistics of Dehyariha, Tehran, Dehyariha office.*
9. *Dehyariha Organization of the Ministry of Interior (2005): Statistics of Dehyariha, Tehran, Dehyariha office.*
10. Dennis, E. and Erdmann, D. (2005): "Improvement of job performance ", available on: <http://www.traintoingrain.com/tda/2005/Improvingperfo.html>.
11. Farhang, Mozafar, Hosseini, Seyed Baqer; Soleimani, Mohammad; Tarkashvand, Abbas; Sarmadi, Ali Akbar (2008), *assessment the impact of implementation of pilot projects on the environment villages of Iran, Journal of Environmental Sciences, Issue III.*
12. Kalantari, Khalil (2005): *Rural sociology, Tehran, Payame Noor University.*

13. Lau, C. and Ngo, H., (2004): *The HR system, organizational culture, and product innovation. International Business Review, Vol:13,N:6, PP: 685-703.*
14. Likane, Jeffrey (1992): *Assessment of the Situational and Individual Component of Job performance. Texas: A & M University. Department of Management.*
15. Maccaffery, Jim (2005): "Job performance". Available on: www.studiesonline.org
16. Moazi, A. (1992): *Foundations of Demography, Avaye Noor Press, Tehran.*
17. Moqimi, Seyed Mohammad, (2003): *the Bureau of Local Government, First Edition, Tehran, Samt press.*
18. Najafi Kani, Ali Akbar Mahdavi, Masud, (2005): *Dehyariha an experience in managing other Iranian villages, sample: The Dehyariha of West Azarbaijan province, Geographical Research, pp. 21-39.*
19. Pourtaheri, Mehdi; Eftekhari, Abdoraza Roknedin; Badri, Seyed Ali, (2010): *strategies and policies for the physical development of rural settlements, Tehran, Islamic Revolution Housing Foundation.*
20. Ramanaidu, S.K. (2011): *Uncovering the relationship between transformational leadership, Organizational Culture, Affective Commitment and Employee Performance: The Case of a Malaysian Educational Institution. Doctoral dissertation, University of Newcastle. Faculty of Business and Law, Newcastle business School.*
21. Rezvani, M. (2011): *Rural development planning in Iran, The Ghomes Press, Tehran.*
22. Rezvani, M. (2003): *Introduction to rural development planning Iran, Ghomes Press, Tehran.*
23. Rukn al-Din Eftekhari, A. (2010): *Rural development management (theoretical foundations), Samt Press, Tehran.*
24. Rukn al-Din Eftekhari, AR, Sejasi ghedari, H., Einali, J. (2007): *A new approach to rural management with an emphasis on effective institutions, village and Development Journal, Vol. 10, No. 2, pp. 1-31, Tehran.*
25. Saedi, A. (2010): *Ten Paper of rural settlements in cognition ", Mehr Minoos Press, Tehran.*
26. Statistical Center of Iran, (2011): *population and housing census, Chenaran County.*
27. Taleb, Mehdi (1997): *Rural management in Iran, Tehran University Press, Tehran.*
28. Taleb Mahdi, Anbari, Musa (1996): *Rural sociology in Iran with emphasis on change and development in the rural community, Tehran University Press.*
29. Taleb, M. (1996): *Rural management in Iran, Tehran University Press, Tehran.*
30. Taheri, Abolghasem (2003): *Evaluating the performance of rural councils in the central district of Qom city.*